

КОНЦЕПТ «УТОПІЇ» ПОЛЯ РІКЕРА: СПРОБА АКТУАЛЬНОЇ РЕЦЕПЦІЇ ВАЖЛИВИХ ПОНЯТЬ

У статті робиться спроба реконструкції механізмів рецепції концепту «утопії» способом максимально можливої локалізації значення. На прикладі дескриптивного розбору цього поняття у праці П. Рікера «Ідеологія та утопія» – актуалізованого появою його українського перекладу – обґрунтовується важливість освоєння такого досвіду для економіки тривання суб'єкту у місці «тут».

Ключові слова: утопія; локальність; П. Рікер; реконструкція досвіду; рецепція

Паращич В. КОНЦЕПТ «УТОПИИ» ПОЛЯ РИКЕРА: ПОПЫТКА АКТУАЛЬНОЙ РЕЦЕПЦИИ ВАЖНЫХ ПОНЯТИЙ В статье предпринята попытка реконструкции механизмов рецепции концепта «утопия» с помощью максимально возможной локализации значений. На примере дескриптивного разбора этого понятия в работе П. Рикера «Идеология и утопия» – актуализированного выходом его украинского перевода – обосновывается важность освоения такого опыта для экономики существования субъекта в месте «тут».

Ключевые слова: утопия; локальность; П. Рикер; реконструкция опыта; рецепция.

Paraschich V. THE CONCEPT «UTOPIA» BY PAUL RICEUR: A SAMPLE OF THE ACTUAL RECEPTION OF IMPORTANT CONCEPTS In this chapter the author has made an attempt of reconstructing mechanisms of the concept «Utopia» reception by means of the most possible localization of meanings based on the example of the descriptive analysis of this concept. Paul Riceur in his work «Lectures on Ideology and Utopia», actualized by its Ukrainian translation, substantiates the importance of assimilating such an experience for economy of a subject existence in this part and here.

Key words: Utopia; local; Paul Riceur; experience reconstruction; reception

Актуальність теми. Від самого початку цієї невеличкої статті слід зауважити, що всі побудови, присутні у ній – якими би абстрактним та відірваними від конкретності життя не здавалися вони з першого погляду – зумовлені часом, обставинами й місцем їхнього написання. Безперечно, така декларація банальна, але від того не менш важлива. Оскільки одночасно вона є наївною і, зрештою, такою, що є цілком очевидною, як у контексті безпосереднього формулювання теми (її буквального прочитання), так і в загально-універсальному плані. Це говорить про можливість посісти цілком певну дослідницьку позицію із унікальним, але саме цим і беззаперечно виправданим методологічним підходом.

Розширюючи ряд оцих, здавалося б, не надто приємних для будь-якої роботи «епітетів», ми, отже, маємо їх за підставу думання. В аспекті тієї сили, що не просто змушує вказувати всі ці слова на певний час-і-простір, але також спонукає постулювати й дотримуватися відповідної, дуже локалізованої, оптики. У цьому сенсі *нашим завданням* є створити достоту провінційну роботу. Свідома спроба позитивного оперування такими значеннями покликана – у науковому плані – утворити певного кшталту протокольний запис тих метаморфоз, що зазнає суб'єктивність тривання у місці «тут».

Мета такого зусилля очевидна. Мова йде – і тут ми слідуємо тому самому буквальному прочитанню заявленої теми – про потребу для того чи іншого актора у підставово стислий, тобто актуальний, термін засвоїти чи створити певне значення (візію, навіть проект); потребу надати точну характеристику подібній діяльності. Це питання, відповідь на яке розкривається у розгляді перебігу аналітичної роботи, що вона може відбувається стосовно набору важливих для нього ж самого – того хто питає – понять. Важливість, як міра, при цьому випадає із загального строю економіки, набуває тут зовсім окремого, позаціннісного, звучання. Власне, будь-яка економіка тут розпадається, адже не тільки актуальність стає зумовлена важливістю, але і навпаки; обернене відношення стає так само прийнятним. Відтак, якщо економіка взагалі виявляється можливою, то саме як безперервна реконструкція моделей засвоєння – рецепції.

Тою мірою, якою, у рамках такого підходу, завжди йдеться про локальну, окрему, сингулярну дію, можемо вести мову про певний досвід, що за своєю природою споріднений із середньовічною схоластичною традицією коментування текстів визначного автора (як мінімум традиція є ще одним ім'ям локальності). Ба навіть, з великої літери – Автора, що, звичайно ж, править за позначку його авторитету, а значить, важливості; точніше, незаперечну, чи таку, що не може бути скасована, одиничність, унікальність. Досвід, для якого безкінечність *реконструкції* означає лише – або, перш за все, – вказівку на його унікальність.

Зрештою, *метою нашого дослідження* стає спроба прояснити механізми безпосередньої актуалізації понять, що, як такі, за своєю природою, є абстрактними, як такі позбавлені зв'язку із конкретністю буття, а надто, – чи то, перш за все, – філософськими.

Виклад основних результатів дослідження.

Зацікавленість концептом утопії демонструє у цьому плані цілу низку вдалих характеристик. Широта його застосування у якості понятійного інструменту далеко перевищує можливості, передбачені для принагідного наукового опису. Поширеність цієї тематики значна й простягається на багато різнопланових підходів, відмінних за їхньою природою та відношеннями щодо конкретності речей.

І якщо йдеться про потребу посвідчити власну важливість як актуальність даної теми чи то у царині аналізу мовних значень, чи то у продукуванні наочної присутності, легко подибаємо її локалізацію, що відповідає нам, нашому триванню у місці «тут». З-поміж іншого, можна назвати значні перекладацькі спроби [4; 5; 6], літературно-критичний аналіз [2] (навіть варто нагадувати, оскільки вже ми спеціально робимо акцент на місці «Україна», як на одному з важливих локусів нашої уваги, про особливу вагу літературної критики усередині цього простору), нарешті, – у сфері мистецької діяльності – продукування речових значень [3].

З іншого боку, ці приклади є так само вдалимими й у тих випадках, коли локалізації, що у них містяться, залучаються та прочитуються способом, ширшим за них самих. Як приклад подібної універсально-методологічної перспективи, дотичний до нашого контексту, можемо навести роздуми О. Білого. Розмірковуючи про момент державотворення й відповідні йому стратегії легітимації, він говорить про «ідеологію та утопію в посткомуністичних трансформаціях». Необхідна робота із «загальниками, ба навіть ходовими кліше політичного дискурсу, у посткомуністичну добу» виявляється для нього не тільки вказівкою на певний стан речей у місці «тут», але і усвідомленням важливості локального ж значення існування конкретного поняттєвого парадоксу – «в цій формулі влада намагається говорити мовою утопії й одночасно перестає говорити нею»[Див.: 1].

З огляду на вище сказане, безпосередній виклад варто почати із розгляду підстав, сказати б, власної провінційності цієї конкретної спроби (ре)конструювання моделей засвоєння значень. Її агентом виступає український переклад роботи Поля Рікера «Ідеологія та утопія», що з'явився 2005 року в знанім видавництві «Дух і Літера» [5]. Вказівка на безперечний авторитет цього автора, актуальність з огляду на місце-і-час цієї його появи, означає також можливість надати вагу й звучання при проголошенні певного кшталту історико-філософських питань. Що, наприклад, означає в умовах присутності тут-і-тепер підтримувати певну філософську традицію, яке її відношення до місця «тут»? Відповісти на це питання означає зрозуміти, який зміст ми надаємо словам, коли лапідарно (наприклад, під час лекції чи в тексті підручника, – а це форми висловлювання, що завжди прагнуть найбільшій актуальності) проголошуємо когось, скажімо, того таки Рікера, послідовником кантівської традиції.

Отже, при докладному розгляді, серед усього незліченого розмаїття текстів подібної тематики, нашу специфічно зорієнтовану увагу привертають навіть структурні характеристики, притаманні цій появі важливого автора у актуальному (локальному) для нас просторі. Збудоване як пряме звернення до іншого твору, із такою ж самою назвою, що належить К. Мангайму (теж, до речі, перекладеного згаданим видавництвом [4]), ціла ця праця становить таку конструкцію, що кожного разу озивається конкретним ім'ям, залученим у кожен конкретний момент аналізу. Цю окрему її силу неважко впізнати як певну сингулярність, що вона – скористаємось метафорою, народженою джазовою музикою, – відтворює «тему із варіаціями».

Розкриваючи цю думку, згадаємо постановку проблеми співвідношення ідеології та утопії у Поля Рікера. Своє зіставлення цих двох феноменів він починає із зауваження тієї складності, що «утопія зазвичай визнається її авторами, тоді як автори ідеології самі її заперечують»; ця невідповідність стає його відправною точкою. Для нас же важливим виявляється той нюанс, що у перспективі такого розрізнення ідеологія *ніколи не буває чияюсь власною позицією* – це «завжди їхня ідеологія. Її іноді навіть невдало характеризують, як чияюсь помилку. Отже, люди ніколи не визнають, що вони є носіями ідеології; саме це поняття завжди спрямовують проти інших»[курс. у тексті – В.П., 5, с.7].

Більше того, кожного разу виходить, що ідеологія «не пов'язана із іменем жодного конкретного автора. Будь-яке ім'я, що пов'язане з ідеологією, стає анонімним: її суб'єктом є саме *das Man*, аморфні 'вони'»[курс. у тексті. –В. П., 5, с. 24]. Тобто, від початку таке висловлювання у просторовому плані розташовується у місці «там», безвідносно до позиції,

що її займає особа, яка його здійснює. Можна навіть сказати, що як би ми не намагалися припасувати його до якось конкретного Автора, воно завжди розташовується «деінде».

Надто ж у ситуації, коли, із тих чи інших причин, наголосу на фігурі Автора уникнути неможливо – як от у полі Історії, наприклад. Натомість утопії, навпаки, «обстоюють ті, хто їх створив»[5, с.7]. Вони є «витвором авторської уяви, конкретним твором конкретного автора». Утопія твориться саме як утопія, «тобто прагне бути нею». Коли Т. Мор вигадав свою «Утопію», то якраз і мав за мету вказати на місце, якого *не існує*[5, с.24].

Саме «*у-топія*» є ім'ям того простору, де усяке місце виявляється неможливим. Вказавши вслід за П. Рікером: «З цієї 'безмісності' можна ніби *ззовні* поглянути на нашу власну реальність, яка зненацька починає здаватися дивною, такою, де ні в чому не можна бути певним. Поле можливостей виходить за межі дійсності, воно виявляється полем альтернативних способів життя»[курс. наш – В. П., 5, с.25]; ми, однак, маємо бути свідомі природи виникнення такої «безмісності», аби розважливо вести мову про екстеріорність для тих чи інших суб'єктів.

Рікерове аналітичне протиставлення ідеології та утопії ґрунтувалося на тій потенційній можливості, що спільне проблемне поле для них виникає як *несумісність між собою різних варіантів спотвореного ставлення до реальності*; «Їх об'єднує невідповідність наявному стану речей, їхня неадекватність (яка їх, власне, і вирізняє)»[5, с. 6-7]. Відтак, його дії та висновки, зумовлені цією гіпотезою, природним чином спрямовані на функціональне обґрунтування такого розрізнення. Стосовно своїх засновків він пише: «Я діятиму так, тому що сама можливість невідповідності так чи інакше вже передбачає, що *індивід, так само як і колектив*, ставляться до власного життя й суспільного оточення не лише з позиції безпосередньої причетності, не відсторонюючись від них, але саме з позиції неадекватності; і *всі прояви цієї неадекватності є поодинокими випадками нашої причетності до суспільства*. Я стверджую, що саме так воно і є тією мірою, якою суспільна уява *конститує* [курс. у тексті – В.П.] суспільну реальність. І тут ми виходимо з того, *що суспільна, чи то культурна, уява діє як конструктивним, так і деструктивним чином, стверджуючи та ставлячи під сумнів наявний стан речей*»[курс. наш – В. П., – 5, с.7-8]. Така соціологічного кшталту безособова оптика, розподіляючи елементи картини у систему із позитивним і негативним полюсами, з необхідністю знищує будь-яку сингулярність, що тут можлива. Більше того, важлива саме у рамці нашого аналізу.

Це стає тим помітнішим, коли, пройшовши крізь фільтр функціонального підходу, щось, що є виключним атрибутом особи – а саме, як у нашому випадку, уява, – отримує усю повноту звучання у певній множині. Формула, згідно якої індивід, ототожнений із колективом – як ми це бачимо у зазначеній вище цитаті, – саме і є таким прикладом, тією мірою, якою голос певного автора (монолог) повинен стати голосами (полілогом), а відтак, звучанням культури загалом. За Рікером, навіть так, що, порівнюючи «цю структуру утопії з темою філософії уяви <...> я б сказав, що вона подібна до Гусерлевих імагінативних варіацій стосовно сутності», які впроваджуються до розгляду сюжетів суспільства, влади, уряду, сім'ї, релігії; певні механізми нейтралізації засновані на утвердженні «уяви як вигадки»[5, с.25].

Звідси і вся можливість зіставлення. При тім, що виокремлюється суспільна уява як можливе поле функціонування опозиції ідеологія/утопія, є всі підстави сподіватися – стосовно цих елементів виявиться плідним припущення: «<...>позитивний бік одного так співвідноситься з позитивним боком іншого, як негативний, патологічний бік першого з

негативним боком другого»[5, с.8]. Значить, у повній відповідності із процедурою висування наукової гіпотези форма, яку в підсумку може отримати найстарша аналітична позиція, є так само чітко зумовленою принципом функціональності.

Рікер ставить питання у такий спосіб: «чи не є дивним, що функція уяви як можливості ‘ніде’, породжує всі парадокси утопії; крім того, чи не дивно, що утопічна уява водночас керує спотворенням ідеологічного мислення, сліпота й вузькість якого полягає саме у нездатності уявити ‘ніде’?»[5, с.27]. І це позначає важливий нюанс, що співвідносить цей аналіз із заявленими на початку підставами.

Зауважмо, ідучи углиб слідом за його думкою, якщо «на користь цієї гіпотези говорять те, що *найрадикальніша функція утопії невіддільна від найрадикальнішої функції ідеології*», – і вирішальним моментом для них обох є проблема влади – якщо відтак, будь-яка система ідеології врешті-решт прагне легітимізувати систему влади, то «чи не прагне будь-яка утопія, навпаки, *наблизитись до проблеми владарювання як такого?* – адже, зрештою, в межах утопії ставиться на карту не споживання, сім’я чи релігія *як такі*, а здатність влади у всіх цих інституціях»[курс. наш. – В. П., 5, 26]. Відтак, якщо всіх цих умов дотримано, то значить, ми маємо справу із питанням, на яке годі відповісти хоча б із малою часткою впевненості поза тим, аби жорстко не додержуватися вимоги функціональності. І цей присуд, що мав би звестися до простої пари працює/не працює, а значить, надати характеристику для нашої позиції, як всього лише важливої, чи всього лиш актуальної, завжди реалізується у формі тієї чи іншої колективності тією мірою, якою суб’єкт на початку діяльності виявляється залежним від своєї зв’язаності з іншим. Натомість інтенція притаманна будь-якому висловлюванню у множині – «наша позиція», – навпаки, полягає у тім, щоб якомога довше уникати такого доконаного зіставлення, результатом якого стало б запитання із функціонально-єдиноможливою відповіддю. Для нас, тих, хто намагається обчислити усі способи власної присутності, стає пріоритетним, у плані прояснення можливостей свого існування у місці «тут», кожного разу надавати функцію самому цьому запитанню. Розташовуючи його по обидва боки опозиції ідеологія/утопія *як такої*, а надто, коли мова іде про її *найрадикальніші форми-функції*, ми завжди говоримо про можливість аналізу того моменту, що передує вибору власне цієї радикальності, точніше, радикального вибору, його міри та ціни.

Це якраз та площина, де відповіді на Рікерове запитання у своїй універсально-функціональній природі відповідають своїм же власним локальним застосуванням. Звідси він забезпечує для себе можливість говорити, незважаючи на питання про співвідношення універсального та локального (партикулярного). Саме так «я намагаюсь бути дуже уважним до ролі влади, панування й авторитету у межах утопії; я запитую, кому належить влада в межах тієї чи іншої *конкретної* утопії, і як проблема влади спростовується в межах утопії. – Бо ж – <...> *рівною мірою* можливо, що ідеологія та утопія стають патологічними явищами у тому самому моменті, в тому сенсі, що патологічність ідеології полягає у приховуванні реальності, а патологія утопії – у втечі від неї. ‘Ніде’ утопії може ставати передумовою втечі, відсторонення, способом уникнення протиріч та неоднозначностей, як застосування влади, так і присвоєння авторитету *в кожній конкретній ситуації*»[курс. наш. – В. П., 5, 26]. Виступаючи із позиції «Я», він проголошує той локус, де у кожному конкретному випадку долається ідіосинкразія («первинна відраз»[5, с.26]), що її згідно функціонального зіставлення природним чином мало би відчувати «ніде» по відношенню до «тут-і-тепер».

І медичного кшталту лексика наразі не випадкова. Позаяк із цієї перспективи універсальний вимір утопії, сила її логічного аргументу – «все або нічого» – спрямованого на універсалізацію, прибирає подобу якоїсь хворобливості; ця сила є «ескапізм» [5, с.26], втеча від реальності, «фантазія, що межує із безумом» [5, с.373]. Для функціонального підходу «вигадка цікава не тоді, коли вона є лише маренням за межами реальності, а коли вона породжує нову реальність», натомість, емблема патології, для Рікера як автора, стає критерієм відбору матеріалу, щодо якого докладаються дослідницькі зусилля; вибудовується для них відповідна економія «<...>чому я обрав Сен-Сімона та Фур'є як творців значущих утопій, чому я обрав для аналізу їхні практичніші утопії, а не інші, більш літературні зразки. Одну причину мого вибору слід шукати у Мангайма. У нього мене приваблює той парадокс, що утопія характеризується не через свою нездійсненність, а через прагнення до руйнації» [курс. наші. – В. П., 5, с.372] – зацікавлення патологією тут виразне й підкреслене. Загалом же проблему аналітичного розрізнення утопій у літературі та у реальності соціального буття він докладно розбирає у другій лекції про К. Мангайма [5, с. 328-334]. Із неї ж розпочинається розгляд власне утопій як таких, адже саме до цього автора в основному й апелює Рікер, починаючи навіть із назви цілого свого курсу лекцій, що вже відзначалось вище. Анрі Сен-Сімону та Шарлю Фур'є присвячено дві окремі лекції із трьох про утопію (ідеології, натомість, присвячено чотирнадцять).

Якщо рухатися далі, то ця емблема у важливий спосіб позначає передчуття-упередження, і, зрештою, ретроспективно прояснює передумови його – Автора – власної інтуїції: «Друга причина моєї упередженості щодо переваги практичних утопій над літературними є менш наочною. Утопії, які я дослідив, співвідносяться з іншими моїми розвідками про вигадку. <...> Отже, мене цікавить паралелізм між полюсами реального та вигаданого в ідеології та утопії. У цьому сенсі всі ідеології копіюють реальне, оцінюючи його, створюючи у такий спосіб картину – спотворену картину – реального. З іншого боку, утопія має достатньо дієвої сили, щоб переписати реальність» [курс. наші. – В. П., 5, с.372]. І, звичайно ж, ця емблема забезпечує голосу «Я» силу, що реалізовує свої права на реальність із усією безпосередньою конкретністю та актуальністю (часовою присутністю тут-і-тепер), що притаманна діагнозу; «я б сказав, що *тепер* люди більшою мірою паралізовані, ніж сліпі» [курс. наші. – В. П., 5, с. 377].

Всі ці висловлювання із позиції «Я», що за кожної можливої нагоди спрямовують увагу на патологію, ототожнену будь-якому акту креації – сказати б, навіть такому акту, що якнайліпше описує юридична формула «дія та бездіяльність». І відповідним же чином ранжирувані: «Я не взяв для аналізу такі утопії, як праця Томаса Мора, оскільки, хоча його утопія є альтернативною щодо реальності, Мор ясно каже, що він не має надії на її здійснення» – мірою ж сили для «Я» завжди виступає його *здійсненність* – «як засіб іронії, утопія має давати знаряддя критики підриву реальності. У випадках, подібних до цього [«Утопії» Т. Мора], коли *ми* не можемо діяти, *нам* залишається писати. Акт писання дає певний вихід, що є *однією* із сталих характеристик утопії» [курс. наші. – В. П., 5, с.372].

Отже, маємо справу із критикою, що походить від «Я», але не тільки – радше із критикою, що походить від самого здійснення «Я» у акті, дії чи бездіяльності; звідси постає весь наш аналіз стосовно П. Рікера. У цьому плані для нас особливо прикметним (чи навіть невідповідним) виявляється те, що Рікер із силою останнього аргументу вказує на сферу сексуальності як той простір, де будь-яка реалізація «Я» безумовно можлива. «Усі утопії, як

писані, так і здійсненні, – говорить він, формулюючи тим самим певний загальник, – намагаються протиставити владі інший спосіб існування. Я думаю, навіть у сексуальних фантазіях – таких, як у Фур'є, – йдеться не так про людські інстинкти, як про можливість життя поза ієрархічними структурами, місце яких має посісти взаємозалежність»[5, с. 373]. Цей пасаж завершає останню лекцію про утопію, присвячену Ш. Фур'є й одночасно позначає початок підсумкових зауважень до всієї книги.

Тим-то, оця вказівка на сферу сексуальності може правити за таку собі модель-пояснення тому продукуванню відцентрової сили, що її запускає Я-суб'єкт. Себто, як розмикання його конкретністю-тут-і-тепер всіх тих відношень неадекватності – Рікерової, чи неадекватності будь-якого можливого Автора – у середині функціональних і, значить, неадекватних ситуації, порожніх схем. Отже, розширення такого простору (простору, який сам тільки і є можливим у відсутності місця для себе – *у-топії*), що його відцентровує Я-суб'єкт, спеціально свідомий своїх найінтимніших переживань, – а так, мабуть, найточніше можна окреслити те, що у застосуванні лише до статевої сфери було б сексуальною фантазією – отримує реалізацію лише одним способом. Власне, способом гнітючої ієрархії. Формулюючи точніше, при цій нагоді – у ситуації інтимності – найбільш проблематичною виглядає сама можливість побудувати дію чи висловлювання, що б вільно виконувало комунікативний перехід від Я до Ми; ще точніше, від *однини* до *множини* і у зворотному напрямку, що означає нагальну потребу *позафункціонального* рішення для реалізації цього відношення *інтимності*.

Ілюструючи сказане, маємо повернутися вище, а саме, до того способу, із допомогою якого Рікер проводить оцінку значущості, переходячи у свої висловлювання від першої особи однини до першої особи множини – із *я* на *ми*. Тим самим твориться якась можливість наказової форми звертання у кожній ситуації, щодо якої селективна діяльність вказує на загрозу неспроможності для його «Я». Вже цитоване «<...>коли ми не можемо діяти, нам залишається писати»[5, с.372] – сказане стосовно конкретної реалізації писаної утопії – має безліч прикладів здійснення впродовж усіх *саморефлексивних* зворотів Рікерового тексту. Найбільш докладні з них говорять із підсумовуючою інтонацією про загальну підставу всієї роботи: «Оскільки *ми* завершаємо курс про ідеологію та утопію, *я* б хотів зробити кілька зауваг про статус *наших* роздумів і розглянути питання про те, чи можуть вони самі не бути ідеологічними та утопічними. Це, як *ми* пам'ятаємо, і є той парадокс, з яким зіткнувся Мангайм [відтак, його формула стала відправною точкою цілого дослідження П. Рікера – *В. Я.*, 5, с.14]. Щодо *мене*, то *я* переконаний, що *ми* не можемо вийти за межі цього коливання між ідеологією та утопією. <...> радикальною відповіддю є та, що *ми* самі маємо ввійти в це коло, аби потім спробувати перетворити його на спіраль. *Я* не бачу можливості, як *ми* можемо стверджувати, що *наші* цінності кращі за інші, крім того, що *ми* маємо ризикнути всім *нашим* життям заради того, що *ми* віримо, що дасть *нам* краще життя й краще, ніж в інших, бачення та розуміння речей»[*курс. наші.* – *В. П.*, 5, с. 375-36].

Втім, принциповим є те, що оця можливість імперативного звертання так і залишається нереалізованою. Сам Рікер вишуканим напівтоном подає суть цього відношення інтимності: «у певному сенсі моя відповідь – це віра, але, як на мене, стверджувати це – є лише данина відвертості»[5, с. 376]. У такий спосіб Я-суб'єкт зрештою уневажливлює актуальність питання про той підрахунок, чи вимірювання сили, що він виступає еквівалентом здійсненності досвіду утопії (а точніше *у-топії*) по цей бік метафізичного

порогу. Це є ситуація коли Я-суб'єкт виявляється лише тільки індикатором екстеріорної присутності оцієї сили актуальності.

Висновки. Підсумовуючи спробу реконструкції механізмів рецепції важливих понять економіки перебування суб'єкту у місці «тут», можемо сказати, що досвід, який при цьому вдається описати, слідує дескриптивним стратегіям у своєму нав'язливому дотриманні локальності, говорить, перш за все, про можливість чи, радше, спосіб існування універсального суб'єкта. Тією мірою, якою суб'єкт у просторі утопії стає тим, чим він не є, – у випадку нашого аналізу, певною множиною – існує можливість надати нетравматичну оцінку речам. І якщо потреба актуальної оцінки прийняття миттєвого рішення завжди подібна маленькому інсульту, а механізми віри, зрештою, роблять її досвідом смерті, то можливість безперервної реконструкції-терапії дозволяє цьому досвіду реалізуватися. У принципі, це означає міру доречності у пошуку оптимізації економіки таких відносин – оптимізацію універсальності, якщо хочете.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білий О. Ідеологія і утопія в посткомуністичних трансформаціях / Олег Білий // Українська державність у ХХ столітті: Історико-політологічний аналіз / Адамський В., Андресюк Б., Бистрицький Є., Білий О., Бураковський І. — К. : Політична думка, 1996. — С. 355-359.
2. Гундорова Т. Femina Melancholica: Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської / Тамара Гундорова. — К. : Критика, 2002. — 272 с.
3. Маков П. Utopia. Хроніки 1992-2005. Альбом / Павел Маков. — Харьков: Дух і літера, 2005. - 208 с.
4. Мангайм К. Ідеологія та утопія / Карл Мангайм [пер. з нім.]. — К. : Дух і літера, 2008. — 367 с.
5. Рікер П. Ідеологія та утопія / Поль Рікер [пер. з англ.]. — К. : Дух і літера, 2005. — 386 с.
6. Франкел Б. Постіндустріальні утопісти / Борис Франкел [пер. з англ. О. А. Юдін]. — К. : Ніка-Центр, 2005. — 304 с.